

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homo Christianus In Sua Lege Institutus. Sive Discursus Morales

Quibus Totum Hominis Christiani Officium Explicatur; Quídkue is fugere,
quid agere debeat, quàm exactissimè traditur

Segneri, Paolo

Augustæ Vindelicorum, Anno M.DCCXII.

VD18 90637054

Discursus XXXI. Comædias obscænas detestatur. Ostenditur comædias
obscænas auscultantibus horrendum inferre maleficium; quia ad
voluntates pervertendas in illis maleficium amatorium, hostile, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51667)

DISCURSUS XXXI.

Adversus Ludos & Comœdias obscenas.

I. **S**iquem nunquam abulum, ex iis, qui titionum instar fumantium Ethnicismi vix dum extincti; Republicanam Christianam etiamnum effuscant, omni eloquentiæ & ardentis zeli vi Ecclesiæ defensores SS. Patres oppugnârunt & infectati sunt; is est abusus Ludorum & Theatrorum publicorum. Execranda hæc sensuum & extriabilia oblectamenta concordibus studiis damnârunt Sanctus Cyprianus, S. Ambrosius, S. Augustinus, S. Basilus, S. Joannes Chrysostomus, S. Epiphanius, Isidorus Pelusiotus, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Salvianus, Sidonius, Cassiodorus, Lactantius, Minucius Felix. Fecerunt autem id nonnulli eo verborum pondere, eâ energiâ & efficacîâ, aut sacro potius horrore, ut eorum verba fulminum instar esse videantur, quibus illa feriantur. Quamquam autem campus se mihi pandit amplissimus, depromendi tantorum virorum è libris causas potentissimas ad excitandam vestris in animis similem alienationem & horrorem ejus, quod ipsi tantopere averfati sunt, omissis tamen aliis omnibus solam illam amplectar, quam suggerit S. Maximus, dum narrat antiquæ Ecclesiæ consuetudinem,

quâ in affig' ad o cuil ber certo in rem
 plis loco inter Energumenos colloca-
 bantur *spectaculorum studiosi*. Non ob-
 aliud credo, nisi ut indicarent nobis il-
 la veteris Ecclesiæ columina, spectato-
 res Eudorum profanorum totidem esse
 se Energumenos, quorum non corpo-
 ra; id enim minus malum foret, sed a-
 nimos, stygius Inquilinus occuparet.
 Atque hoc argumentum constitui uti ad
 excitandam in vobis infamiam Eudo-
 rum & spectaculorum detestationem.
 Reddam vobis ejus consuetudinis ra-
 tionem, ostendamq; istud Theatrorum
 genus publica esse infernorum Spirituum
 diversoria: Actorum totidem esse
 animorum Magos & Incantores; Spe-
 ctatores verò, veneficiis in animo de-
 lufos: sic ut tandem ea quæ oblecta-
 menta esse videbantur jocularia, verâ
 sint præstigiæ voluntatis fascinata; sint
 fascinatîo nugacitatis; aut rectius, ut
 alii ad propositum mihi scopum legunt
 fascinatîo nugantium. Tam tetram il-
 læ caliginem offundunt virtuti in ani-
 mo, & tam vehementer prostrant vo-
 luntatem etiamnum integram ad om-
 ne vitium. Fascinatîo nugacitatis ob-
 scuratur bona, & inconstantia concupiscen-
 tia transvertit sensum sine malitia.

II. Illud autem docendi estis ante
 omnia: non adesse me hodie, ut ve-
 stram opem ac operam implerem, ad

evero

Cypr. l. 1.
 ep. 10. de
 hist. & l. 1.
 2. ep. 2.
 ad Don.
 Ambros.
 in Ps. 118.
 August.
 in Ps. 50.
 & 103.
 Basil.
 hom. 4. in
 hexam.
 Chrysost.
 in Matt.
 c. 1.
 hom. 38.
 & serm.
 de David
 & Saul.
 & hom.
 17. 39.
 Epiph. in
 exposit.

Fideli
 1. de
 ep. 316.
 Tert. l. de
 spectac.
 Clem. Al-
 exand. l.
 3. Paderg.
 c. 11. Sola
 vian. l.
 3. de Gra-
 bern. Si
 don l. 1.
 ep. 13.
 Cassiod.
 2. ep. 11.
 T. ad An.
 lib. 6. in
 str. 2.
 Minu.
 Fel. 103.
 11. de
 Ma. 2. in
 ep. 3.
 Ecol.
 ut Hier. de
 aud. Cre-
 salim.
 in 11.
 1. 4.
 1. 16.

evertendum ac subvertendum, quid-
 quid uspiam est in Republica Thea-
 trorum, quicumque demum in ijs lu-
 di spectandi proponantur. Absit à
 me tam non sanus, tamque dignus om-
 nium reprehensione conatus. Stent
 theatra, stent pegmata, in quibus sa-
 cta, in quibus fœria exhibentur specta-
 cula: stent & illa, quæ dum vitia ex-
 ponunt ludibrio, & diceris ridiculis
 traducunt, id propositum habent, ut
 Spectatorum ab iis animos alienent.
 Theatra & Spectacula, quæ ego da-
 mno, illa sunt, quæ navium instar incen-
 diarum picem duntaxat, sulphur,
 bitumen, aliæque spargendis incen-
 diis, inferno ex lacu allata, vehunt.
 Verbo, illas execror Comœdias, quæ
 vel naturâ suâ & totâ, vel ex occasione,
 & parte sui aliqua Spectantes ad fla-
 gitia alliciunt & irritant. Primi ge-
 neris illæ sunt, quarum totum argu-
 mentum obscœnum est ac turpe, ver-
 ba non verecunda, dicta & effata re-
 ligioni repugnantia, spectacula, quæ
 proponantur, scœla & honestati ad-
 versa. Alterius autem generis sunt,
 quæ argumentum quidem habent
 morum honestati non difforme, Epi-
 sodia tamen, vel quæ appellant, In-
 termendia continent ludicra, sed turpia,
 vel in quibus prodeunt feminæ ad la-
 sciviam excultæ, quæ mimæ suâ &
 præsentia, & loquendi ratione affe-
 ctus excitant honestati sanè quàm per-
 niciosos. Has contra Comœdias ac
 Ludos, non minùs alicubi hac ætate
 frequentes ac usitatos, ac unquam pri-
 scis seculis, hodie quantâ possum con-
 tentione differere mihi est animus; af-
 R. P. Segneri S. I. Christ. Instr. Tom. III.

firmiter siquidem, illos esse fascino
 planè horrendum, cuius vi Spectato-
 res dolendis modis capiantur & de-
 mententur, sintque ita animi eorum
 inferno à spiritu fortiter & exitabili-
 ter obsessi.

I.

III. Triplex fascinoꝝ, seu ve-
 neficioꝝ genus est, amatorium u-
 num, hostile alterum, somniferum
 tertium. Primum igitur fascinoꝝ
 amatorium est, quo malus genius af-
 fectum erga personam quandam exci-
 tat tam vehementem & impotentem,
 ut furor potiùs dici debeat. Exemplum
 ejus S. Hieronymus offert; dum nar-
 rat puellam fuisse miserandam, quæ
 simili maleficio fascinoꝝ, capitis abji-
 ciebat velamen, expediebat comas,
 commovebatur irrequieta, stridebat,
 fremebat dentibus, & Idemdem Juve-
 nem, qui maleficioꝝ paraverat, nomi-
 ne suo compellabat; Magnitudo quip-
 pe, S. Doctoris verba sunt, amoris se
 in furorem verterat. Non ejusmodi
 tumultu bacchantur & ferociunt, qui
 ludos obscœnos spectant, fateor; non
 minoris tamen damni effecta in se ipsi
 experiuntur. *Enervis histrio, amo-*
rens dum fingit, instigit; ut Minurius
 ait: quæ sunt verba & sensu & succo
 plena, & non effectum magis, quàm
 modum maleficioꝝ hujus latentis pro-
 dunt. Histrio, affirmit, dum
 fictos in theatro amores exhibent, ve-
 ris animum plagis conficere: *amo-*
rem dum fingit, instigit. Verbum hoc
 instigit non vulnus tantùm, sed vul-
 nus profundum exprimit, quale re-
 vera est in re nostra: neque enim in-
 ter

Plato in
Phad.
Arist. 7.
Eth. 6. 7.
lib. 1. de
am dic.

Tertull.
de spect.
6. 17.

ter omnes animi nostri impetus, ac propensiones perverlas alia formidabilior est ista; sic ut primi Philosophorum illam stultitiæ quoddam genus censuerint; & doctissimus Idiotæ eandem argutè appellârit *perniciem delicatam animæ*, quæ ipsam perimit non sentientem. Fera autem ista, quam oporteret fortioribus semper vincula suo in spelæo astringere, turpibus in Ludis omninexu solvitur, ut aprior sit ad nocendum. Non aliud Theatrorum argumentum est, quàm Amor; non alii implicantur nodi, non alij ineuntur contractus, non alij audiuntur errores & peripetiæ, ex quibus dein extricentur, quàm qui spectant ad amandum. *Summa gratia ejus de spurcitiâ plurima concinnata est.* Sic ut vis imaginatrix blandis ejusmodi imaginibus occupata, aliud neque amœnitas, & pulchrius, neque beatius fingere sibi possit, quàm totam se permittere malo suo. Non semel contigit, feminam, quæ, dum uterum ferebat, obversantem semper oculis habuit æthiopis alicujus imaginem, prolem subinde parere æthiopis instar nigram ac deformem. Nec dispar est conditio animi, sæpe præsentis spectaculis ejusmodi & Ludis obscænis. Paulatim, & sine sensu Ideæ in illo formantur tam abhorrentes à Legis Christianæ sanctitate, ut marci candidæ non tam dissimilis sit partus ater. Non alias sibi imaginari voluptates, non alia oblectamenta potest, quàm quæ sensus afficiunt, & eò venit, ut Lex illa, quæ talia prohibentur, crudelis & inhumana existimetur.

Rapiebant meo, ait S. Augustinus, dum acerbis lacryinis deplorabat similes Juventutis suæ effascinationes, *rapiebant me spectacula Theatrica, plena imaginibus miseriarum mearum, fomitibus ignis mei.* Cùm fœda ejusmodi facta in animum incidunt jam tetra fuliginæ amoris impud. infectum, flammis ejus magis magisque suscitant: ubi verò in purum erlamnum & candidum, epingunt ipsi ut unicum ætatis suæ bonum ac gaudium, quod non est nisi verissima miseria: suadent falsissimam libertatem, amandi perfonam, quæcunque placuerit: *Et per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum*: ut in re non abhîmili loquitur S. Isidorus.

IV. Duobus autem potissimum adjumentis utuntur Histriones ad persuadendam Juvenibus hanc, quam diximus, amandi libertatem. Primum sunt illæ Personæ, in quibus affectum hunc fingunt, & quæ nunquam non argumentum Ludorum præbent. Sunt autem plerumque illustres, Archistrategi, Heroës, Principes, Reges: & hos proponunt instantes amore vilissimæ mulierculæ, oblitos decori & majestatis suæ, mancipia & servos affectus sui, post profugatos Exercitios potentissimos, post expugnatas & subjectas suæ ditiori nunc integras Provincias, nunc arces aut urbes munitissimas, sumâ cum nominis sui famâ. An non hoc est aureo in fundo, ad plus splendoris illi conciliandum, rubeum aut viridem colorem illinere? Aut rectius,

an non hoc est cum Ethaicis fingent in
Deorum præcipuis scelera & fugitia,
sicque illa quodammodo sacra reddere,
& omnium imitationi, non infami, sed
pleno Majestatis sub schemate propo-
neret? *Exprimunt impudicam Venere[m],
adulterum Matrem. Jovem illum*
1292 suum non magis Regno quam viris Prin-
cipem, in terrenos amores, cum ipsis suis
fulminibus ardentem, agebat S. Cypria-
nus. *Quare jam nunc, an possit esse,
qui spectat, integer & pudicus.*

V. Alterum infernale adjumentum
Hætionum, ad amandi libertatem per-
suadendam est, quod amores hos ipsis
à feminis in Theatrum impudenter
inductis, nimis quam viva imitatione
& simulacro curent Spectatoribus pro-
poni: quæ, cum non semel febrili
continuâ laborent, non est timendū,
ne minus peritè partibus suis fungatur,
& per diuè amantium symptomata non
satis dextrè imitentur. *Quid non po-
tess suadere, qui talis est? Arcet S. Pau-
lus feminas à sacris suggestis, ob pe-
riculum, cui illas auscultantes exponen-
rentur, si rectè S. Anselmus divina vit, Si
autem inter Christianos ferendum non
est, ut femina è sacro pulpito disserat de
divino amore, an ferri debet, ut in thea-
tro disserat de amore lascivo? ut lo-
quatur ad juvenes, tam paratos ad
concupiendos ignes impuros? loqua-
tur à capite ad calcem exquisitè com-
pta, calceolis etiam ad lasciviæ genium
lepidissimè ornatis? Utatur jocis, fa-
cetiis, gestibus, quos sine rubore non
spectet ulla quantumvis effrons bar-
baries? Imò non loquatur tantum, sed*

cantilletis. S. Cyprianus affirmat *femina de singu-
canto tollerabilius esse audire Basiliscum lar. Clero
sibilantem: etsi enim & sibilus occidat
& cantus, ille tamen mortem affert bre-
vem, cantus æternam. Pythagorici, ut
plus æstimationis conciliarent Musicæ,
quâ mirificè oblectabantur, cum scho-
las illa minus deceret, Sideribus ean-
dem & Cælo tribuerunt; unde post-
modum cum mortalibus esset comuni-
cata. Unde unde autem manarit alia
canendi peritia, hæc certè, quâ de agi-
mas, non Cælo, sed Inferis suam debet
originem, è quorum imâ abyssò emer-
sit, si alicunde emerit. Inde certè ve-
nisse dici posset, si ille omnis ludus &
calamitarum locus Musicam vel au-
dire, vel parere posset. S. Hierony-
mus docet, alia inter malorum Dæ-
monum genera unum aliquod esse,
cujus proptum munus sit amatorias
artes, blanditias & cantus fovere. a-
moribus & amatoris canticis servien-
tes: atque hujus furfuris Genios o-
porter præ cæteris adesse in Theatris,
in quibus istæ Sirenes, eorum disci-
pula, cantant, ut ipsis non notas mi-
nus musicas ac tonos, quam verba sug-
gerant: isti agunt, ut dissitis etiam è
terris advocentur, alantur stipendiis,
laute habeantur; ut numeroso à Spe-
ctatore animis attentissimis audian-
tur, quanta attentione vix ullus, si ta-
men ullus, in Templo unquam sa-
cer Orator auditus est. Ad tam infamem,
& pudendam plagam velat ob-
ligandam, asseritur: scribi & cantari
amores honestos. Vellem vera di-
cerentur. Etsi autem vera essent, non*

tamen hos illa cantus excusarent: an enim honestos etiam amores istos, in theatris, tantâ tamque varia audiente multitudinè, & à feminis cantari decet? Plutarchus auctor est, Catonem Censorem Senatu movisse Mallium, nescio quem, propterea quòd eum non pudisset, spectante filiâ, conjugem osculari. Non igitur quæcunque hoc in genere quoquomodo honesta sunt, omnium vel oculis, vel auribus propinari fas est, Nullus ambigo, quin sapientissimus, quem dixi, Censor, non Urbe tantum, sed toto Orbe faceßere jussurus fuisset protervas illas feminas, quæ publicis in theatris manu cytharam complexæ, fingunt se ardere desiderio, linguâ animo; intimèque angî cupiditate Juvenis sui sponsi, ut is velut cælo lapsum Numen beatas ac felices reddat. An non hoc est fingere se fascinatam, ut alter verè fascinetur? Unde bellissimè sanè in harum quamlibet cadit titulus ille, quo à Propheta Nahum sunt compellatæ, si modo ejus vim assequerentur; *Meretricis speciosa & grata, & habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias in maleficiis suis* Interim quia liquor, in quo effascinatorius iste potus paratur, dulcis est; passim summa cum voluptate bibitur, nec est, qui convulsiones summè doloriferas, subinde secuturas attendat; multòque minùs auditur Sapiens, monens hortansque, & vel procul inclamans omnibus, qui hæc poculum ori admovent ad bibendum: *ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus; quia ingreditur*

*Nahum
3. V. Ri
ber. in
hunc loc.*

*blande, & in novissimo mordebit ut coluber; petinde ac si diceret: Nemo fidat colori vini oculis blandientis, qui in vitro illo splendescit; quamprimum enim stomachum attigerit, sentiet illud mutatum in spumam Draconis pestiferi. Narrat S. Terefia, sibi in animi quadam à sensibus alienatione à Deo monstratum in Inferno locum, ad quem de nique ipsa fuisset detrudenda, si cœptam familiaritatis cujusdam cum nonnullis, in sensu fundatæ, semitam tenere institisset, propterea quòd illa in flagitiosam paulatim fuisset degeneratura, Quis autem nos isto dignabitur favore, ut ostendat, quòd tandem deductura sit complures animas inconsulta illalibertas, quæ principio tam non mala, tam citra culpam esse videtur? Si innocense est, æquo tamen est dulcior: atque hæc ipsa dulcedo abstertere à bibendo debet: *in sine mordebit ut coluber.**

II.

VI. Magna sunt ista, publicè noxia; sed longè adhuc atrocius castis moribus Comici isti Histriones nocent. Si alio fascino Spectatorum animos non dementarent; nullem eos Incantatores vocitare. Alterum igitur fascinationis genus perpendamus, quod latius grassatur. Hoc diximus esse hostile, quo tam multæ mortalium cædes perpetrantur, ut del. ^{apud Mart.} unus ejusmodi maleficiis deditus, El. ^{del. 20} zana nomine, biennij duntaxat spatio, octingentos letho dedisse memoreretur, Sed quantumlibet Magi isti noceant, non est ambigendum, quin haud paulo

Id plures cædes Histriones perpetrent; atque aded ut atrocitate, ita & maleficiorum numero illos superent; cum Histriones animas, corpora vero Magi enecent, jam aliâs certò Interitura. Ut autem non nihili etiam dicamus, ex quo de numero occisorum in spectaculis conjectura sumi possit, laus sit affirmasse, ex omnibus, quibus mortaliâ imbecillitas ad flagitia impellitur, plenis periculo occasionibus, non esse ullam, quæ totâque nocentia hostibus salutis nostræ arma ac tela subministrat, quorum quæque subministrant spectacula & Ludi morum honestati repugnantes. Scimus tres esse hostes nostros juratos, Mundum, Carnem, Dæmonem. Omnes istos damno nostro irreparabili adversus nos hodierni Ludi obarman. Et Mundus quidem Senex dicitur stultus & amens, eaque causâ divinæ Sapientiæ oculis tam ingratus invisusque, ut ferre illum nullo mo-

Eccl. 25. do possit. Tres species odit anima mea & aggravor valde anima illorum: Senem fatuum & insensatum. Senex dicitur, quia semper crescit annis, semperque occasui fit vicinior, & tamen tam non crescit sapientiâ, ut semper magis repuerescat, stultus ac præceps voluntate, amens intellecta; dum de rebus omnibus, puerorum instar, judicat, ut foris appareat. Ut tandem speret, Dei Filius è Cælo in terras delapsus est, ut vera à falsis doceret discernere. Ego ad hoc veni in Mundum, ut testimonium perhibeam veritati. Et tamen miser, ut iis, quæ veritatis inanem speciem præferunt, stul-

tè adhærescat, ne veritati quidem ipsi fidem vult habere: unde tanquam pervicax suis in erroribus à Christo detestatur, aded ut eum disertè excludat à consortio eorum, pro quibus ^{Joan. 17.} *plex Patri factus est: Non pro Mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi agendo cum Mundo.* tanquam segregato & ejecto communionem Fidelium suorum, ut dignus est, indignus autem fructu precum pro ceteris fularum. Hic autem tam cum divina Sapiencia pugnans Mundus, undenam majora accipit subsidia ad perfidiam & errores suos defendendos, ad denunciandum contra veritatem bellum prosequendum, quàm ex axiomatis, & factis Theatrorum? In his in scenam inducitur, qui dolis, nequitia, perfidia, quin & incantatione sacrilegâ viam sibi sternit, nunc ad sceptrâ & solia, nunc ad vindictam de hoste sumendam, nunc ad victoriâ; & felici sorte scopum suum attingisse cernitur: et si tanto scelere concupitum. Produciuntur Juvenis, solertissimo ingenio, mirisque artibus illudens diligentia mariti, conjugis suæ pudicitia invigilantis. Leno etiam spectatur, qui turpiter lucrifera castum virginis pudorem venalem prostituit. Congrediuntur, alii in Theatro singulari certamine, & laudem plausumque ferunt, ut heroe dignum facinus ausi, ac trophæa statuuntur illis ausis, quæ Leges Ecclesiæ tot sacris fulminibus feriunt. Deridetur pudicitia studium, ut puerilis simplicitas: ut prudentia miraculum adoratur impia, quam vocant. Politica: authoritas adimitur Evange-

lio, ridetur Fides, Fortuna Deorum in numero ponitur; illa affirmantur effata quibus detestanda Athia nititur; & nunc ambigua locutione & fescennina, nunc haeresin redolente amphibologia vitium pro virtute describitur, cuncta tribuuntur casui, tolluntur divinae Providentiae rerum humanarum habent, & Fato tribuuntur. Haec sunt facta, haec sensa, isti successus, quibus magnam partem ludi theatrales hodierni absolvuntur. Ubinam igitur aptius stulta sua dogmata stabilire potest Mundus, quam in Comœdiis? ubi palam plauditur documentis, sublimes in pegmate, quae si in plano proferrentur, materiam praebent abundantem causis longissimis; quibus in jus vocarentur, non qui prolocuti sunt tantum, sed & qui audierunt, qui in sacris Judicibus nuntiarent. Pravi sodales non minus nocere solent, quam ipsi mali Dæmones; unde negari non potest ipsis, de quo semet jactant; quod os habeant orcium ad animas devorandas: *De glutiamus eum sicut Infernus viventem.* Quando tamen unquam linguae eorum, aut verba, suadendo flagitia, aut extollendo, tantum afferre detrimenti possunt, quantum afferunt Theatra? Prorsus existimo, uno vesperi, unâ in Comœdiâ plures stabiliri & affirmari errores, Mundi amentiae conformes, quam anni totius spatio ab omnibus pravis sodalibus afferrentur: isti siquidem aut rariùs de ejusmodi rebus loquuntur, aut in loquendo magis sunt cauti circumspèctique, quam

Histriones Comici, quos audire est, velut per jocum festivum, blasphemias, convitia, nunc contra Castimoniam, nunc contra Pietatem in Deum, nunc contra ipsam unam veram Religionem, ut facerias spargere. Nec juvat dicere: fingit tantum in Theatris errores hosce; assensum illis à proferente non praestari: neque enim hoc facit, quo minus in rem suam Mundus ejusmodi verbis utatur; inducuntur enim in Theatrum personae, quae sic illos proferunt, ut credere videantur, & sentire, ut loquuntur; atque etiam ex eo gloriolam captare. Praecipuus Comico Ludorum Institutorum finis fuit, ut doceretur virtus, dedicerentur vitia. Negari proinde non potest, quin multum in animos possint, taciteque influant sensa, quae audiuntur, quantumvis ficta; Et si vim ejusmodi exercere possunt sensa pia ac rationi conformia, quomodo non idem poterunt impia atque perversa? Dudum asseruit Lactantius: *Docent adulteria, dum fingunt, & simul laus erudiunt ad vera.*

VII. Quamquam autem haec ita se habeant, & haec Mundo arma Ludi Theatrales subministrant, his tamen nos ille foris tantum oppugnat, dum stulta sua axiomata & effata, quae veritati ac Evangelio repugnant, occidit. Hostis alter, Caro, hoc atrociora, quod magis Inrestita contra nos bella mover, nosque ipsos contra nos armat & concitat. Hoc autem efficit, dum altarium idenditem, aliarumque delictarum

Prov. 1.
32.

Lib. 6.
Instit. 6.

clarum ac voluptatū in nobis orexin
excitat, sic ut ijs, quibus frui sumus,
minimè saturi, comedendo & fruendo
famem opsonemus. Hunc porro ad
finem ex omnibus, quæ uspiam sunt,
oblectamentis, nullum magis Carni
servit, quàm oblectamenta Ludorum.
In alijs siquidem illa unius tantum,
aut alterius ex nostris facultatibus
ministerio ad perfidiam suam vertit,
at in Theatro omnes tanquam arcto
foedere junctæ eandem adjuvant.
Alia crimina, pronuntiavit Salvia-
nus Episcopus, *singulas sibi in nobis
iudicant portiones*: unam ex his
facultatem imaginatricem corrup-
pit, oculos alterum, tertium aures,
alias alia facultates; atque ira unus
in his sensus, organum unum de-
linquit, altero extra criminis socie-
tatem relicto: *In Theatris verò*, per-
git idem Præsul, *nihil hominum rea-
tu vacat, quia & concupiscentijs animus,
& auditu aures, & aspectu oculi pollu-
untur*. Atque hæc tam communis
omnium nostrarum facultatum in
theatris strages tam est manifesta,
ut eam vel in tenebris suis Ethni-
ci perviderint: unde Seneca affir-
mare non dubitavit, non esse tam
præsentem omnis honestatis pe-
stem, veneficium nullum tam po-
tens illi extirpandæ, quàm specta-
cula, quæ cum voluptatis dulcedi-
ne nullum non vitium animis instil-
larent. *Nihil verba ejus sunt,*
*tam damnosum bonis moribus, quàm
in aliquo spectaculo desiderare: tunc enim
per voluptatem facilius vitia subre-
pant.*

VIII. Neque solum theatricorum
istorum Ludorum maleficio crevit in
animis veritarum voluptatum cupidi-
tas; sed quidquid etiam ab earum ex-
perientia retrahere nos potest, solerter
submoveretur, ut nullo metu alacriter
bibatur venenum propinatum, ad ebrri-
eratemusque. Duo enim sunt, de
quibus natura nobis providit, ut præ-
cipites ad vetita delectabilia impetus
frenemus, Timor, ac Pudor. His sic
aspergit voluptates, ut ab ijs non mi-
nus adhorreamus, quàm infantulus à
nutricis, ab lactare illum cupientis u-
beribus, cum amaro ista succo illinun-
tur. *Omne malum, aut Timore, aut
Pudore natura perfudit.* Utrumque
horum tollunt Spectacula obscœna.
Timorem quidem, dum ostendunt
plena flagitij negotia felici exitu co-
ronata, quin eorum auctor innore-
sceret, aut quidquam is inde detri-
menti caperet: Pudorem autem,
dum libidines exhibent, ut malum
quoddam toti humano generi com-
mune: imò ut vitium Heroibus
proprium, & tanquam febrim, quæ
laborare, ne Leoni quidem probro
sit. *Scelus cothurnatum demonstrant.*
Depingere naves, puppim auto ob-
ducere, mira arte cælare proram,
latera omnia incisis elegantibus em-
blematis exornare, inventa sunt so-
lertissima; quibus tegantur propin-
qua semper navigantibus pericula,
ut distractus aliò animus ad illa non
attendat. *Pericula, ut loquitur vir
sapiens de eate, expingimus, juvat.*
que ad mortem speciosè vehi. Quid
aliud

It. Can.
Linn. l. 6.
Lib. 6.
Luffin. 6.
ita 20.
Sen. ep. 7.

Tertull.
Apol. c. 14.
Lactant.
Inst. l. 6.
c. 20.
Plin. l.
35. c. 7.

aliud Comici Histriones faciunt, qui non pericula tantum, sed naufragia etiam elevant, voluntque honestam oblectationem esse, quod momento unico plures animas in perniciem impellit? Præterea condunt omnia arguti s, facetiis, loquendi formulis, adagiis, quæ, etsi Senecæ sententiâ aliud non sint, quam *Sales venenati*, tamen ita venenati delectant palatum, & majorem similitum sitim, in Juvenibus maximè, excitant; qui cum miris laudibus extollit audiant, quod ipsi nunquam experti sunt, experiri mox & ipsi cupiunt, non tam voluptate, quam curiositate stimulati: id quod acutè in socio suo Alipio notavit, descripsitque S. Augustinus his verbis, *l. 6. Confess. 12.* *Cæperat & ipse desiderare conjugium, nequaquam vitium libidine talis voluptatis, sed curiositatis.* Verè igitur Histriones isti, momento eodem, & arma cupiditati ministrant, voluptatis desiderium accendendo, & scutum illi offerunt, auferendo timorem perinde ac pudorem. Et miretur quispiam, si cum Lactantio Spectacula dixerim; *l. 6. Inp. 20.* *Maxima vitamenta vitiorum?*

IX. Tertius tandem, omnium infensissimus hostis, est Dæmon, qui si re ipsa minùs cæteris noceat, per ejus voluntatem non stat, quâ plus omnibus incommodare desiderat. Hic autem in Theatris & Spectaculis tantum lucri facit, ut illa planè sua existimet, Tertullianum audiamus, qui ut à tam perniciofa voluptate Fideles avocaret, hæc narravit. Matrôna quædam,

etsi Christo per fidem addicta, cum tamen voluptatum quàm Crucis studio majore teneretur, etiam Theatralibus Ludis adesse non horruit; nec enim illi animus prælagiebat, quàm carè hanc esset oblectationem emptura. Ceterè dum domum à Spectaculo repetit, à malo Genio occupata, horrendos ab eo cruciatus perferre cogebatur, donec ad aliquem adducta, qui sacris adjurationibus invisum hospitem abigeret, ex eo tanti mali causam didicit. Quâ tandem fronte, ajebat, Dæmonem objurgans Exorcista, ausus es occupare feminam, quæ sacri Laværi beneficio mutata est in Templum vivum Spiritus Sancti? *Quomodo ausus es Fidelem aggredi? Sed reposuit Dæmon: Justissimè quidem feci.* An non enim jus mihi fasque est, capere feram, quam meo in saltu deprehendi? *In meo illam inveni*, his verbis asserendo, infernalis planè Juris, ditionisque esse Theatra, in quibus Dæmon pro arbitrio furere possit, & prædas agere, tantè liberius majorèque proventu; quod non tam ipse feras solerter quatit, quàm ipsæ ad stygium istum venatorem, sponte suâ accurrunt. Nec tamen ipse tam cruciare corpora, quàm animas seducere laborat; quem quidem ad finem mirum quàm ipsi Ludi isti obscœni serviant, præquam ullæ aliæ, ad pervertendas animas, excogitatæ ab eo artes & fraudes, cum hîc apertum teneat ludum, ut dociles admodum Auditores

tores erudiat ad peccandum cogitatione, verbis, ac factis. Unde S. Joannes Chryostomus dixit, *Theatra Adulterii meditationem, turpitudinis exhortationem, inhonestatis exempla*. Atque hæc ipsa sunt, quæ maxime Dæmon hoc in ludo docet.

X. Docet igitur primò peccare cogitando: *Adulterii meditatio*. Oculos præ aliis sensibus diligimus, quia, ut Philosophus observavit, plus quam ceteri nos docent. Quia autem magis nos ad malum, quam ad virtutem erudiunt, non dubito, quin etiam Dæmoni aliis sentiendi organis chariores sint; cum certum sit, hunc iis in nostram perniciem variè uti. Utitur illis, dum legendos offert libros tractantes turpia, quos S. Hieronymus appellavit *fercula in Orci culinâ excocta*. *Cibus Dæmonum, carmina Poëtarum*. Utitur illis, dum spectandas offert Imagines impudicas; in quibus vel inter Christianos, apparent adulteria, incestus, infanda flagitia inhonestata: cum enim Idola illi in cubiculis habere non possint, sceleratas has imagines sorsum loco substituant. *Titulant incesta picturis*. Utitur illis, cum in conspectum nostrum adducit feminas, nunc splendidissime excultas, nunc propudiosè nudas, de quibus idcirco S. Cyprianus ita loquitur: *Aculeus peccati facta est forma feminea*. Ut enim peccatum mortis est stimulus, irritando illam, quando aliàs ventura non esset, ita peccati stimulus femina est. Nunquam tamen oculorum ministerio laboriosius & R. P. Segneri S. J. *Christ. Instr. Tom. III*

fructuosius Orcus utitur, quam in Theatris, ubi libri sunt vivi, picturæ vocales, obrutus conjuncti verbis, verba animata gestibus, plausibus, citharis, cantu, symphoniis, sic ut quidquid facultarum à Deo accipimus ad serviendum ipsi, totum abusu pessimo vertatur in instrumentum Dæmonis ad Deum injuriâ efficiendum. *Oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi*, ait Sapiens, dum enumerat favores in ipsa statim nostri productione collatos. Et cuncta tamen hæc in Spectaculis, illaudata concordia, famulantur aut ad irritandas, aut inducendas, aut fovendas cogitationes perversas ad injuriam Conditoris. *Descendisti à Theatro*, disserit S. Joannes Chryostomus, & en alius jam ludus in theatro memoriæ tuæ agitur, tantò tibi nocentior, quanto interior: *Qua spectasti, ad memoriam redeunt*. Subeunt denuo mentem auditæ argumenta, joci, facetiæ, loquendi formulæ, gestus; & tu ipse tibi effectus es Theatrum mobile, Histrio, Scena, Pægma, Spectator, Argumentum, & quidquid aliud vis. Piscator ubi in laros ac viscera balænæ telum mortiferum adigit, vagari illam sinit, quaquà lubet, probè gnarus, paulò post, ubi frustra ferrum extrahere laboraverit, exanguem, sine sensu, sine vita sibi in prædam cessuram. Ita Dæmon. Sinit te abire ex illo spectantium Circo, non ignarus, quid paulò post in animo tuo effectura sit illa cogitatio, quam per oculos, aures, vim imaginatricem in intima animi tui

M m m

adyta

adyta adegit. Ridet interim nescio quis eos, qui in Ludos hos Theatrales invehuntur; & quid damni, inquit, inferunt? nec cogitationum suarum pestem advertit, aut non æstimat, cum sit lenta, & paulatim ad nocendum proficiat: *Adulterii Medisatio.*

de Cu-
rio fit.

XI. Sed non satis est Dæmoni, pravas in hoc ludo cogitationes docuisse: pergit porro, & facundos suos reddere discipulos studet; sed turpi planè facundia: *Turpitudinis exhortatio.* Scribit Plutarchus, olim portas aliquas Nefastas, seu infelices ac infames Romæ appellatas; propterea quòd per eas non prodirent, nisi Rei in crucem agendi. Prò quàm nefastæ portæ sunt ora Histrionum, per quas vix prodit vox nisi nefaria! Portæ ominis sanè pessimi, cum vivum nihil, sed putridum tantum & pessimè foetens inde exeat. Neque tamen hic malorum finis. Funestissimum est, quòd sic loquendo, audientes ad similia incitent, & suo exemplo loqui doceant licenter, & absque pudore, de iis turpitudinibus, quarum vel nomen Apostolus volebat à Christianis ignorari, *Nec nominetur in vobis.* Unde Clemens Alexandrinus, *Non inconcinne,* inquit, *Theatra cathedram pestilentie quis vocet:* quia in his non Discipuli tantum sædorum sermonum, sed Magistri formantur.

XII. Quin ea Prælectionum istarum dolenda vis & efficacia est, ut absque morâ cogitationibus ac ver-
l. 2. ep. bis, facta jungantur: *Adulterium*
2. *discitur,* ajebat S. Cyprianus, & le-

nocinante ad vitia publica auctoritate malo, que pudica fortassis ad spectaculum Matriona processerat, de spectaculo revertitur impudica. En præclaros ludorum istorum fructus! en scholæ hujus egregiam doctrinam! Hic discitur, ut quæ flagitia ac turpitudines tanto plausu Spectatores audierant, tantâ arte Histriones adumbrarent, & prima duxerant lineamenta, non fictis jam fraudibus, nec simulæ machinationibus, sed vivis quasi coloribus depingantur, siquæ, ut quæ anima ad Spectaculum columba accesserat, vultur redeat, cui non nisi cadaverosa jam fercula sapiant. Neque verò hæc semel duntaxat contingant, aut iterum; nimis enim quàm magna est virtus exemplorum, maximè pravorum: *Inhonestatis exempla.* Ratione præditus est homo: hujus autem ductum quàm pauci sequuntur? *Non quàm candidum, sed quàm itur.* Illa eligitur servita, quæ plerum vestigiis trita est: quàm justus igitur merus est formidantium, ne Ludorum objecta oculis exempla quàm plurimos habeant imitatores? Et qui interim illi sunt, qui Matronas his obijciant causa miserè pereundi periculis, quinam ad hanc illas flagitiorum scholam adducunt? Non alij quàm ipsi mariti: qui cœci suam hanc non agnoscunt stultitiam: sed videamus, quàm illa insignis sit! Si conjuges vel invitis Maritis accede. l. *Contere volunt publica spectacula, & inter sensus esse, Ludis theatralibus:* affirmant Le. *Virges, justam eam esse repudiandi illas quoque causam:* & huc à Maritis ipsis ducant. *de Repur, tantum non cogantur?* ita sanè, *Repur hæc dicit.*

hæc est res ipsissima. Primi sunt Mariti, qui conjuges; primi Patres, qui filios; primæ Matres, quæ filias spectatam adducant; hæc autem educatio tam infamis, ut ejus fœditas ne Ethnicos quidem latuerit. Unde jubet Aristoteles, ut Magistratum publicorum auctoritate, si id Parentes negligant, Juvenes à Spectaculis & theatris arceantur: *Juniores Comoediarum Spectatores esse non sinit Legislator.* At quæ ejus rei causa; Nimis quàm necessarium est, ait Philosophus, procul à Juvenibus habere, quidquid obscenitatem olet, maximè cum earum rerum nihil dum experti sunt: cetero quin vel ipsa novitas inexpertæ voluptatis ingens in illis ejus experientia desiderium excitabit. Sed reponet aliquis: Quid igitur? an non & juvenes laxamento aliquo opus habent? Canes certè: qui catenam perpetuam adstricti ad ædium limina excubant, venerationi apti non sunt. Sit ita; concedantur sua & Juvenibus animi oblectamenta: an autem alia non sunt, nisi in præcipitiis? Pessimè res ista sanctum habebat Joannem Chrysostomum, & *Erubescio*, inquebat, *cum video virum cantus venerabilem, Filium secum trahentem. Nec frustra trahentem*, dixit S. Doctor: explicat enim vox ista id, quod non semel observatum est; ut Parentes vel invitos ac repugnantes filios, ad eam vel illam in ætate præ suis genitoribus sapiebant, ad turpia ejusmodi Spectacula vi pertraherent. Deum immortalem! Si Orator sacer paulò aperiùs reprehendit flagitia; si ad

fructum certius consequendum descendit ad particularia, & adjuncta minutim ac singillatim explicat, mox vituperatur oratio ut parùm verecunda; nec desunt, qui minitentur; nisi stylum, dicendique rationem Orator mutet, non permisso se porro, ut Conjuges eorum discentem audiant. Et mox, tam anxiam cautionem oblii, easdem uxores, quin & liberos ducunt ad Ludos, in quibus Histriones plures effutians obscenitates, quàm voces; ubi non damnatur, sed triumphat luxuria; ubi exterioris hominis compositio rusticitas, verecundia abjectio, virtutis studium dedecus appellatur, & sola impudentia ut digna adolescente alacritas honoratur. O Cæcitatem deplorandam! Sacerdos sacris indutus vestibus, in Templo divino cultui dedicato, Evangelii verba ore proferens, manu calicium gerens nunc sancti cujuscumque Doctoris, nunc alterius Scriptoris celebrati, non alio fine, quàm ut abusus perstringat, de quibus differit, non sine periculo audiatur, & cauta ac delicata Parentum in liberis custodiendis providentia offendatur verbulo, quod major fortassis zelus, quàm prudentia & circumspectio suggererit? eademque mox probet Histriionum jocos & argutias scenninas, risus effusissimos, narrationes lascivas, impudentes in scena mulierculas, nutus, gestus, opera infanda, quæ oculis obijciuntur, & verbo, ne tantillum indignetur Ludis, qui non aliud æstimare docent, quàm vitæ præsentis commoda, fu-

curæ gaudia spernere, promissiones divinas explodere, & tantum non infernum ut somniantis delirium irridere!

XIII. Providè igitur & in rem suam egerunt mali Dæmones, dum tam studiosè laborarunt, ut Ethnicos ad hujusmodi, quæ detestor, Spectacula frequentanda impellerent. Cùm sævissima Romæ pestis grassaretur, teste S. Augustino, quæsitum est ex Diis tanti mali remedium: responderunt autem Idolorum ore Dæmones, non magno negotio luem illam extinctum in: nova tantum Deorum honori erigerent Theatra, novas scenas instruerent, advocarent majori numero Histriones, & majore, quàm antea, licentiâ Ludos dari curarent. Sed non audita sunt Orci consilia; Scipio enim Pontifex Maximus, mendacia hæc Oracula execratus, negavit Sapiensum esse, animarum strage corporum morbis mederi, & moram ac honestatis peste, tollere pestem sanitatis: & placuit Patribus

S. Aug. Deorum sententia. Neque enim, ait S. l. 1. de Doctor, erant illi Diis suo Pontifice me- Civit. liores. Apparet tamen, quàm sollicitè

Deo. 32. curet Orcus, ut augeatur potius, quàm minuat Spectaculorum numerus: nec enim ignorat, rectè dixisse S. Joan.

in Chrysostomum de Theatrorum patro- Matth. no: Diabolicam confoves officinam. Hom. 6. Atq; hæc de perverso hoc rerum ordi-

ne, ex quibus cum Tertulliano colligamus, Ludos Theatrales, ut factis ipsis authores sunt, & inventores erubescendorum flagitiorum, ita re vera Theatra mutare in Delubra, cunctis

dicata Dæmonibus, ut certè tantumultis, quot sunt eorum Spectatores: *Tot illic immundi spiritus confident, quot homines capit. Et cùm hæc ita sint, ne-* *de spectaculis. r.*
get porro, qui potest; cùm Ludorum istorum Authores juratis nostris hostibus Mundo; Carni, Dæmoni invicta tela ac arma ministrant, illos verè veneficos & Magos, qui autem eos tantâ voluptate auscultant, maleficio fascinosos esse, qui jure suo in Templis inter Energumenos locum inveniunt. *Fascinatio nugantium obscurat bona.* III.

XIV. Atque, ut dicamus, quod res est; nimis quàm verè ac propriè affirmari potest, hoc Spectaculorum & Ludorum obscenorum fascino obscuro omne bonum: *obscurat bona:* sicque indicatur tertium maleficii genus, quod somniferum appellant, quo animi & conscientiæ Spectatorum obdormiscunt, & alto lethargo merguntur. Solenne Magis est, profundum, sacrilegis suis artibus, hominibus somnum conciliare, ut inrerim agere ipsi inter se, furari, & nemine interpellante exequi possint, quidquid flagitiorum attriserit. Ita Dionanti, Eodienis Diocesis oppido, sub vespere nebulones duo cauponam meritoriam subierunt; qui etsi longo ex itinere fessos admodum se simularent, expedire tamen se non poterant, ut cubitum concederent; donec urgente importuniùs caupone impetrarunt, ut haud procul camino somnum capere liceret. Movit ea res suspicionem ancillæ domesticæ, ut statuerit alicubi per rimas explorare, quid tan-

*Dionanti
l. 3. p. 1.*

tan-

randem homines illi molirentur. Cùm ecce concubiâ jam nocte ex hippoperâ promunt manum humanam, unctisq; singulis ejus digitis igni, ut cereum, admovent accensuri. Atferunt singuli, uno dempto, Magis non parùm stupentibus, qui cùm denuo & illum accendere digitum frustra conati essent, argumento id ipsi fuit, omnes domus inquisinos, præter unum, somno aliter merfos esse. Unum hunc vigilem cùm sibi contemnendum docerent, appensâ ad caminum manu ardente, domo prodierunt ad socios advocandos, quorû adjuti operâ totas aedes expilarent. Insistit eorum vestigiis ancilla nihil terita, & aperta domus ostia claudis denuo: dùmque de re tota edocere Patrem familias & domesticorum reliquos tempore conatur, tam alto sopore absorptos advertit, ut excitari nulla ratione possent. Causam ejus rei divinando assecuta, ad caminum redit, ibique suspensâ & ardentis manûs digitos omnes extinguit; cùm mox evigilârunt omnes, & intellectis, quæ acciderant, fecerunt, ut nebulones isti à Magistratu capti equuleo torquerentur, ubi & medicatum expilandæ domus facinus, & artem perficiendi, ope fascini illius somniferi, confessi sunt. Visum est referre eventum hunc minurim valdè, non nego; sed non extra re, si ad id, de quo agimus, illum applicando, arguetis, quæ quantâque sit vis lecharki maleficio conciliati; illius inquam, quo obdormiscunt Theatralium Ludorum Spectatores, sic ut oculos deinceps aperiant nunquam ad co-

gnoscenda sua pericula, nisi cùm mors fascino solvit. Somnus quædam immobilitas, & stupiditas sensuum est. Talis est in his Fidei somnus, quæ nihil agit, & somnus spirituum, qui proprii sunt hominis Christiani; in his autem Spectatoribus immoti planèque otiosi sunt. Nec somnus tantùm est, sed & somnium. Somnus dico & somnium; non solùm enim non vident, quæ sunt, ut cuncti dormientes; sed videre etiam sibi videntur, quæ non sunt, ut somniantes: *vident vana*: hisque vanis & mendacibus ita capiuntur, ita pascuntur, perinde ac si verissima essent. *Dormientes, & amantes somnia.* Sed si intelligi volo, explicatius hæc dicam oportet. Redè dormientes isti effascinati dicuntur videre vana: *vident vana*; inveniunt enim, & ut legitimas æstimant frivolas se purgandi rationes Tria ad capita hæc reduci possunt. Sunt, qui cùm sæpe spectent ejusmodi Ludos, excusant se; alii Ludos ipsos excusant; tertii omnium teretissimi accusant eos, à quibus Ludi reprehenduntur.

XV. Primi igitur somniorum istorum amatores purgant se, dicuntque: licet frequentes ipsi in Theatris sint, & audiant Comædias audiri indignas, nihil tamen inde in se redundare detrimenti; gaudere se illis, ut oblectamenti proflus innoxiiis, neque quæ Sancti Doctores tantopere exaggerant, atque inculcant, incitamenta ac stimulos ad peccatum, quoquo modo experiri. Malè metuo, ne, qui ita differunt, avium instar sint dormientium, quæ captas se & laqueo intricatas

non sentiunt, quia nunquam movere se & avolare tentarunt: homines affueri trahi quacunque ad peccatum pellaciâ, non videntur sibi tentari, quia, ut S. Augustinus monuit, ne quidem expectant tentationem, sed eam præveniunt, & oppugnari se non sentiunt, quia non repugnant. *Non expectant tentationem, sed præveniunt voluntatem.* Quamquam fieri tandem potest, ut non tententur; cum Dæmon, qui aditum in eorum animis ad omne peccatum videt apertum, non velit gratis pulsare & rondere, ut pateat: haud aliter ac belli Dux aliquis non amat frustra tormentis quatero aggerem inter propugnacula medium, in quo aditum ad irruptionem jam patentem cernit. Cæterum quis imaginari sibi potest, eos, dum plaudunt argutiis fescenninis, jocis obscænis, moribus impuris Spectaculorum, quibus intersunt, re ipsâ ex toto imunes esse à multis oblectationibus, quæ non notantur, cum una aliam mox consequantur? S. Paulus Concupiscentiam Legis nomine indigitavit: *Video aliam legem in membris meis repugnantem Legi mentis meæ:* qui quidem titulus rã in eam quadrat, ut subinde passi n eum scholæ retinuerint, *Legem fœmitis appellando.* Quæ autem eam sic appellandi causa? Duabus ad id indutum Apostolum existimo: prima est: quia Lex est inexorabilis; nequit flecti, sicut Legislator, qui & precibus cedere, & mutare sententiam potest. Lex semper est eadem. Talis est & Concupiscentia; non flectitur; non mutatur, sed eodem semper modo ad

hoc inclinat sensus, ut quærant, quæ delectant. Altera causa fuit; quia Lex ad omnes pertinet, omnes ligat, qui quidem Legislatori subiecti sunt, excepto nemine. Sic & Concupiscentia, nemini non sua promulgat imperia, quamvis tyrannica, & cunctis subditis onus idem imponit. Quomodo igitur, & quâ fronte isti eximios se jactitant à Lege non communi minus, quàm sævâ, quæque vel à postolo gemitus expressit, sentienti difficultatem pugnæ; qua illi repugnandum erat? Fieri potest, ut tam imperiosa hæc domina, qualis quidem ipsa videri vult, tam eos clementer habeat, ut videre, audire, imaginari, loqui, in materia usque adeò lubrica, allicientibus fortis exemplis, pravis intus propensionibus impellentibus, possint quidlibet impunè, & nullo peccandi periculo? Abieres, dixit Plinius, videri tempestatum mero procul à mari recessisse, & in altissimis montium jugis nasci, crescere, & conservari elegisse: *Situs, in excelso montium, cum maria fugerint.* Nec tamen velibià ventorum furis securæ consistunt, quò minus modò hæc, modò illa, radicibus evulsa dejiciatur: & securæ, omnes ventos in medio undarum rideant, in navi, ut arbores absque radicibus plantate? Dicere volo; viros sanctissimos non satis tutos sibi videri etiam in solitudinibus inaccessis, & ibi cum S. Hieronymo turbines ac tempestates Theatrorum experiri. Et homines peccatis innutriti, credant ipsi, & alios credere velint, mediis in Theatrorum periculis gaudere se illâ pace, ac tranqui-

De Pa-
nit. d. 5.
a. confi-
derat.

Rom. 7.
27.

S. Tho.
1. 2. 9.
91. ar.
6.

Plin. l.
16. c. 10

de
Prov.
6.

quillitate, quam vix tandem deferta conferunt, & scire vel ipsum Spectaculorum tumultum sibi in eremi silentium mutare? Non credidit hoc Terullianus, sed, *Nemo ad voluptatem venit sine affectu, dixit, & nemo affectum sine casibus suis patitur.* Non Salviandus, cujus hæc sunt verba: *In illis imaginibus fornicationum omnis omnino plebs animo fornicatur, & qui forte ad spectaculum puri venerant, de Theatro adulteri revertuntur.* Et ab his affectuionibus, omnes universim complexis, soli isti se tam facile eximant? Quis non videt, meris somniis infelices deludi?

XVI. Quamquam quid multis est opus? Satis est, ut vos perversi sitis, flagitiosos esse Ludos, quos spectatis, & auditis, nullâ ad id compulsi necessitate: hæc enim ratione vos saltem soveteis, quæ ibi admittuntur, peccata. Omittamus, quod, etsi non arduum est spectare fraudes, perfidiam, cædes, quin spectando quis contaminetur; non tamen eadem sit ratio Ludorum lascivorum. Quæ causa fuit, ut magnus, cujus modò verba attuli, Præsul dicere non sit veritus, idem esse in Spectaculis & Asterum, & Spectatorum scelus. *Sola spectaculorum impuritates sunt, quæ unam admodum faciunt & agentium, & aspicientium crimen.* Omittamus inquam istud. Parùmne illud viderur, vos æstimationem Ludis hic conciliare, vos Histriorum accendere studia, dum approbatis, plauditis, nullòque non gestu ostenditis, magnopere vobis cuncta placere? quid enim? An Histrones isti iterum ite-

rùmque prodirent in scenam, indies audaciores impudentioresque redderentur, si solitudinem circa Theatrum viderent, neminem ipsis plaudentem, faventem neminem? *Qui laudans ista dicentes, ipsi eis hæc exercere persuadent; affirmat os aureum.* Neque est, quod excusetis. Etiam vobis absentibus non defore qui spectent: neque enim istud vos purgat. Inprimis liquidem, non lego uspiam SS. Doctores, eos, qui primi accedunt ad hæc Spectacula, distinguere ab illis, qui sequuntur præcuntes: nullo enim discrimine in omnes, qui interfunt, invehuntur. Dein edicite. Sicubi conjurarent in vitam Principis aliqui, aut seditionem saltem adversus eum concitare niterentur, an rectè se quisquam purgaret, si affirmaret, se accessisse postremum, & absque se conjugationem fuisse fortitram effectum? An non, quàm quisque amat Reis læsæ Majestatis non accenseri, tam procul ille habere se debet ab omni cum conjurantibus commercio & communione? Cur igitur non eadem tenenda sit ratio in re nostra? Neque enim scio, an uspiam contra Christum tam perfidè conjuretur, quàm in Theatris impudicis. Iterum ergo somniant, qui se purgant, & infontes videri volunt, quia ad hæc Spectacula primi non accedunt.

XVII. Non minùs illi somniant, qui dicunt; SS. Doctores execrari Ludos, sed Ethnicorum & sui temporis, à quibus cum hodiernæ Comædiæ differant longissimè, illorum se fulminibus non tangi. Cuperem equidem doceri, quid antiquæ illæ Fabulæ ha-

hom. 6.
in Mar.

habuerint magis vel periculofum, vel perniciofum, quàm hodiernæ? Damnabant Viri illi verè sapientes argumentum agendi, & fe in theatris vestendi modum. Quid horum minùs lascivum in nostris? Quid dico, minùs lascivum? Utinam maled abominabiliora pleraque non effent! Nostisne, quid huic causæ potissimùm nocet? Non aliud, quàm quòd hoc ex loco liberè dici omnia non possint, quæ res posceret, Cæteroquin quæ ego, & qualia in medium afferre possem, quæ dies nostri spectârunt in Theatris Christianis? Satis sit vel hoc dixisse; talia esse, ut dicere non liceat: cùm hoc Theatrorum flagitiis proprium sit, ut Salvianus notavit, quòd ne quidem ab execrante enarrari possint. Ingeniosa quælibet clepacium hominum furca manurim hîc à me describi possent & enarrari, quin necesse esset quemquam obturare aures: nec dispar est vel distractionem famæ, vel mendaciorum, vel sævitæ, quin atrocissimorum etiam facinorum, quæ publici Latrones perpetrant, ratio; quæ autem in Theatris geruntur, quis honestus narret? Unde Salvianus *Sole sunt Theatrorum impuritates, quæ honestè non possunt vel accusari.* Satis proinde mihi erit, affirmasse, si Tertullianus veteris Romæ Theatra nominibus tam probrosis compellavit, ut illa diceret, nunc Impudicitia contubernia, nunc Sacratia Veneris, alias omnis infamiae asyla; ne uno quidem horum titulorum non jure summo compellari, de quibus nobis sermo est, Theatra Christianorum.

de Prov
l. 6.

XVIII. Cùm autem se ipsis tam improbi, tam conscelerati sint isti Ludj ac Fabulæ, an non & tempus, quo dantur, plus ipsis aspergit infamiae, at quæ culpæ? Leges non Cæsareæ minùs, quàm Pontificiæ, omnes olim diebus feriatis Ludos scenicos prohibuerunt. *Dies festas, dies Majestatis altissima dedicatos, nullis volumus voluptatibus occupari; Supremi Imperii Monarchæ edixerunt: & de die Dominica distinctius loquendo; nihil, aiebant, de eadem die sibi vendicet scena Theatralis.* Servabant autem id tam sanctè, ut, si quando annua natalia eorum diei memoria in Dominicum incidisset diem, quæcunque tunc edenda erant lætitiæ argumenta, alio non feriato die edi juberent. *Et si in nostrum natalem solennitas incidere, differatur.* Ut autè magis pateat, quantopere debita illis diebus reverentia Monarchis istis cordi fuerit, pœnas audiamus, quibus Legem sanxerunt. *Proscriptionem, decernunt, Patrimonii sustinebit, si quis unquam hoc die festo spectaculis interesse.* &c. Quæ ergo iis fuerit statuta multa, qui dare ludos ausi fuissent? Concilia deinde Carthaginense, Coloniense, Toleranum aliâq; quàm impensè curârunt, ut feriatis diebus Spectaculis interdicerent? Etiam Anathematis fulmen intentare non dubitârunt. *Qui die solenni, prætermisso solenni Ecclesia secreti conventu, ad spectacula vadit, excommunicatur.* Staueruntque, ut ejus. *Confestimodi diebus ex omnibus planè Provincia Christianis Spectaculis exularent.* Et tamen hodie non solum dies feriati, præquam ulli alii, hac pe-

ste contaminantur, sed alicubi nec sacro quidem luctui destinati dies eximuntur: verni nimirum longioris jejunii, Hebræi Veteres, S. Hieronymo teste, suâ exules Solymâ, non parvo ære redimebant quot annis eò adeundi veniam, suumque exilium deplorandi. Verum quàm nullus erat earum lacrymarum fructus, tam malè res illud expendebatur. Alia Peccatorum conditio est; qui certi sunt, quòd flendo reparare jacturas suas possunt: unde non argentum & aurum, sed sanguinem adeo ipsum merito eam in rem profunderent. Et tamen, dum tantâ benignitate Deus ejusmodi ipsis tempus concedit, quale præcipuè Quadragesimæ est; non desinent miseri etiam illud ipsum in solatiis, in oblectamentis impuris, in lasciviis traducere? *Lacrymis tantum penitentia, S. Joannis Chrysostomi querela est, promittitur remissio, & inter hæc Theatra sectamur?* Par erat, Infernum Saturnalium tempore, quod sibi impius ut proprium vindicavit, summâ Conditoris injuriâ, cujus sunt momenta planè omnia contentum, reliquos anni menses diésque Deo, ejusque cultui totos permittere. Sed ille parte jam nullâ satur torum sibi vindicare annum laborat; vult, ut nullo non tempore cæci mortales ejus execrandis desideriis litent: *habet fiduciam, quòd Jordanis insuat in os ejus. O Dolendam Ecclesiæ sanctæ sortem! quis ejus solabitur lacrymas? Sperabat illa, se sacrâ cinerum Cæremoniâ, quâ jejunium longius inchoat, cum Moysse, in cineres redigisse infame voluptatum Idolatriæ, Segneri S. J. Christ. Instr. Tom. III.*

lum, quod insani earum amatores Saturnalium tempore impiè adoraverant; sed ò quàm illa spe suâ frustratur! Vix enim pauci abeunt à sacro illo ritu dies, cum Idolum hoc suis videt è cineribus resurgere vivaciùs, statui illi iterum in Theatris aras, convenite amplis in diætiis frequentes ejus adoratores, rursumque tot illi voluntarias cædi victimas, quot miserae animæ non dubitant ejus causâ æternum ardere in Inferni rogo. *Ad aram luxurie in Theatris, quasi victima trucidantur.* Has autem veritates non cognoscere, an non lethargi Christiano in populo certum argumentum est? Hos abusus nescio quibus coloribus illinere, & quæsitis rationibus tueri velle, non est somniare? His autem rationibus etiam fidem adhibere, tantam ferè, quanta veritatibus à Deo revelatis deberetur, an non est amare somnia?

XIX. De illis quid jam pronuntiabimus, qui non tantum spectantes, atque ipsos ludos & fabulas obscœnas excusant, sed etiam accusant eos, qui cum Theatris Ludos damnant? Et tamen nec tales desunt, Si Orator facer nolit esse Canis mutus, mox reprehenditur; ut qui inter seculi asclam, & Eremitam incolam distinguere nesciat; homo nullius judicii, prudentiæ ac humanitatis expers, inimicus laxamentorum publicorum, licet innocentum, vocitatur. Febri laborantium somnia monstrosa esse solere Philosophus asserit. Quis igitur sanâ mente & judicio illos pronuntiet, qui non verentur assertiones tam ab-

Nun

69

fonas, tam monstrosas proferre, & ut loquuntur, ita & sentire? Et primum quidem quod atinet, ego quidem Eremitam inter, & profanum in seculo hominem differentiam sanè palmarem statuerem: dicerem autem: Profani hominis esse, curâ multò majore quovis tempore cavere ac vitare pericula peccandi, quàm illa vitet Anachoreta: quid enim vobis videtur? Quis duorum solentius vitare debet feri Apri dentes, an qui in arbore sublimis ejus vanas iras despicit, an qui plano in solo plagis ab eo accipiendis expositus est? Deinde si sine judicio, sine prudentia & moderatione, si inimici oblectationum publicarum sunt Oratores illi, qui spera fronte in Theatrales fabulas invehantur, numerentur sanè hos inter judicii, prudentiæ, moderationis expertes homulos primi quique, quos recensui, Patrum, Legislatores orbis, coacti in Conciliis Præsules: quin nec ipsa hoc è numero eximatur Ecclesia, quæ tam sine ambagibus Theatra inter Diaboli pompas execratur, quibus sacro in Lavacro credentium quemlibet nuntium jubet remittere. Hoc, Tertuliano teste, inter præcipua olim Christianos ab Ethnicis discernendi signa erant; Theatralibus Ludis abstinere: *Hinc Ethnicis vel maxime intelligunt factum Christianum, de repudio spectaculorum.* Eaque causâ vir ille magnus censuit, tacitam quodammodo Baptismi ejurationem esse, illud, quo discerneret, signum non curare. *Itaque negat manifestè, qui, per quod con-*

gnoscutur, tollit. Neque id inde factum quis existimet, quòd olim in Theatris aliquis Diis cultus exhiberetur. Nec enim hanc, sed aliam ejus prohibitionis causam Tertullianus affert: *Habes igitur, inquit, & Theatri interdictionem de interdictione impudicitie.* Idemque Massiliensis Antistitis sensus erat, qui idcirco dixit: *in spectaculis quodam Apostatatio Fidei est.* Unde sic Fidelem quemlibet hortatus est: *Quomodo igitur, o Christiane, spectacula post Baptismum sequeris, quæ opus esse Diaboli confiteris?* Et convitiis hodie proscindantur Sacri Oratores, qui non tacite ab iis, quæ tam ab eorum conditione aliena sunt, Christianos dehortantur, illaque damnant, & execrantur?

XX. Satis equidem hinc patet, eos, qui theatrorum hodiernas fabulas suo patrocinio dignantur, si minùs Fidei ipsius, certè illius luminis, quo hæc nos illustrat, ad res omnes suo merito æstimandas; iusturam fecisse. *(ha-Osean naan, in manu ejus scatera dolosa: 12. 7o calumniam dilexit.* Cùm in rebus ponderandis fratris intervenit ex parte ponderantis, non difficile malo remedium est; at cùm bilantes justæ non sunt, quis tum errorem corriget? Nostre ætatis Christiani vitæ Christianæ veram Ideam amplius non habent, quia nimirum magnam partem amiserunt Spiritum Christi, in Baptismo sibi donatum, quo renati sunt ad vitam è diametro oppositam vitæ Adami veteris: atq; hinc vix jam agnoscuntur esse, quod se esse verbis profitem-

sicutur. *Siquis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Videntur insistere vestigiis non Dei, fammos inter cruciatus ab omnibus deforti, & feralem in Crucem acti, sed Sardanapali alicujus, in luxu & delitiis marcescentis. Cùm sermo infertur aliis de rebus, quàm quomodo tempus hilariter cum aliis transigendum sit, peregrinum id ipsi idioma est. Christi Servatoris Discipuli, cùm sæpius circa ulla ambages ex ore Magistri sui divini audirent, vicinum esse ultimæ & feralis inter tormenta Tragediæ tempus; *Ipsi nihil horum intellexerunt: Erat verbum istud absconditum ab eis: & non intelligebant, quæ dicebantur.* Mira profectò ruditas & hebetudo, quam sacer Scriptor vix satis sibi videtur posse exprimere; unde non contentus dixisse: *non intellexerunt*, addit, *erat absconditum ab eis; non intelligebant.* Unde autem tarditatem hanc & hebetudinem in Apostolis natam existimemus? Non alteri sanè fonti originem illam suam debuit, quàm præceptæ opinioni & spei, quæ sibi persuaserant, Regnum Christi fore, quale vulgo in Mundo esse solet, pompâ, opibus, omnis generis delitiis insigne, non futuræ, sed præsentis vitæ. Hinc capere non poterant, cùm de abjectione, doloribus, morte sermo inferebatur. Non dispari causâ ægris hodie auribus Christiani illorum Oratorum admittunt verba, qui veritates, sensuum illecebris repugnantes, inculcant: & si quando audiunt, tam non

sinunt penetrare in animum, ut mox illas, velut tela, in ipsos monitores suos retorqueant: tam enim sunt deliri, ut existiment, se Legem mentis, Evangelicâ doctrinâ imbutæ, fœdere aliquo conjungere posse cum Lege membrorum & Concupiscentiæ: nec capere volunt, Virtutem & sanctimoniam Christianorum esse virtutem Crucis, pugnae, & violenti, adversus rebelles motus & cupiditates, continuæ certaminis; ipsûmque cæleste Regnum non aliis in præmium cessurum, quàm qui vi & armis illud sibi vindicârunt. *Violenti rapiunt illud.* Non somniant, qui profundo admodum sopore merli sunt. Aliter se res nostræ habent: neque enim alius somniando delirat vehementius, quàm qui profundissimo Orci somno absorptus est. Interim isti tranquillè admodum dormire pergunt, & eam somniis suis fidem præstant, ut arcanarum ea veritatum loco habeant; sicque præstigiolum hunc somnum dormiendo, temporis & spatii abundè concedunt malo Dæmoni, quo animum omni virtute exuat; ut auferat opportunum poenitentiae tempus; persuadeatque, ut in omni vitæ licentiâ transigatur, quod serio sanctoque dolori erat impendendum.

XXI. Quid autem, AA. dilectissimi, an non evigilabimus tandem? Non discutiemus somnum antè, quàm terribilis illa tuba nos mox citet ad Tribunal, à quo nulla est appellatio? *O insensati!* Liceat mihi sub finem Apostoli vos verbis alloqui. *Quis vos*

fascinavit non obedire veritati? Quæ adduxi rationum momenta, ut Theatralibus vos à Ludis abstraherem, tanti sunt ponderis, ut qui iis non moventur, insensibilem illum, & sine motu esse oporteat. Nolle igitur applicare mentem, quàm immanis est deceptio? An non incantatum, fascinatam præstigiis, dementarum fateri eum necesse est? Et qui tandem sunt illi, qui vos avertunt? Qui sunt illi, qui sunt, inquam, Magi illi, qui imaginatricem vestram facultatem tam pertinaciter fascinarunt? Quis vos fascinavit? Sunt sæx hominum, quos ipsi vos infames iudicatis: quos infames pronuntiârunt Leges Cæsareæ, iisque diu Urbe interdixerunt: multoque magis infames eos censet Ecclesia, quæ Histriones à sacris Ordinibus, ut ineptos arceret. Respondeat ergo, qui vult, Tertulliano, qui ut olim contra Ethnicos, ita nunc contra Christianos sic arguit: Histrionum conditio an honore aliquo digna est, an verò vilis & abjecta? Si vilis & abjecta, cur vos histrioniam exercentes laudibus extollitis? Cur festinatis ad illos audiendos? Cur probatis, amatis, & tam non sistè plauditis? Si autem, honore digna est, cur hunc illis negatis? Cur Magistratu aliquo, & munere publico non ornatis? Cur ne ad privatum quidem cum iis commercium descenditis? Cur pudet affinitatem cum iis contrahere, inter agnatos numerare? Non capio, ait de Spect. Doctor iste: Quanta perversitas! amant, quos multant, Artem magnificant: Artifices notant. Si verè itaq; infa-

mes Histriones sunt, cur eorum gratiâ receditis à verâ semitâ? Hæc hominum sæx tam est turpis, ut turpissimâ S. Augustinus dixerit: *Turpissima Scenicæ.* Et his tam vilibus, tam turpibus in P^o juncti sociis sistere aliquando vos vul- 103° ris Christo Judici? monuit ille dudum per Isaiam: *Sic cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficorum tuorum.* Non aliam nimirum, qui his juncti sunt, habent, quam illo iudicii die expectent, quàm eandem cum ipsis, & immitem sententiam. Comparete igitur hos, qui vos in fraudem inducunt, vobiscum ipsis, qui decipi vos sinitis. Fraudulenti illi & deceptores quæ sint, jam nōstis: reliquæ sunt infelicis Ethnicismi, ejus ne hodie quidem abusus omnes aboliti sunt. Vos, qui in fraudem volentes inducimini, Christi estis affectæ, vocati, teste Apostolo, ut sitis sancti: *vocatis sanctis.* Abluci Sanguine Servatoris vestri, ut rectorum operum studio grati sitis Deo, *ut mundaret sibi populum acceptabilem, sect. Tit. 2.* atorem bonorum operum. Electi, ut gravitatis, modestiæ, doctrinæ exemplo nationes Orbis universas ad Deum ducatis. *In populo gravi laudabote.* Et vos eadem, quæ infames illos, ex- 16° tremo illo die sententia fulminet? Si nite illos facessere in malam rem. Primorum seculorum Christiani non ingrediebantur in Amphitheatra, nisi ut egredierentur Martyres: & nunc Amphitheatra eadem Dæmonibus servi- ant, ut suarum deliciarum receptacula, qui gaudeant; cruenta illa gladiatorum Spectacula, ubi tanta humani

San-

Sanguinis copia fundebatur, mutata esse in Spectacula obscenitatis, ubi strage multo funestiore litetur Orco tot animabus, et hiserò voluptate mactatis? *Quis vos fascinavit?*

XXII. Pependite, vos Christianam veritatem proinde esse professos, & dudum curvâsse colla ad ferendas illius Leges; quibus proinde obtemperandum sit, nec unquam permittum, ut ab iis perfidi deficiatis. Quod autem perfidiæ argumentum certius, quàm transire in castra, in quibus inimicæ adhuc Idololatrarum turmæ Deum oppugnant? *Nemo in castra hostium transit, nisi destitutus signis & Sacramentis Principis sui*; hanc in rem Tertullianus olim agebat; ego autem hodie vobis inculco. An nobis Christianis defunt, quæ miremur, Spectacula? Omnium instar sit supremum illud iudicium, cujus paulò antè memoriam vobis reficavi. Prò! quantum se ibi pandet campus, quàm multa se offerent, quibus contemplandis horas optimas rectè impendatis! Quæ ibi Personarum varietas; quæ scenarum

mutationes! Quæ sortis ac fortunæ Metamorphosés! Quæ, per Doum, catakrophæ! quis risus, quæ rabies, quàm affectus & sensa diversa! Hoc spectaculum quisquis animo suo objecerit, non ambigat, quin inventurus sit, unde timeat, unde speret unde gemat, unde gaudio triumphet, unde artonitus hæreat. Et hæc non ficta fabula præ omni Adonide, Amaryllide, aliis otiosorum hominum comentis animum non rapiat? Nemo igitur, nemo deinceps sectetur fallaces has ineptias, qui tanto digniora inveniet in re, ac veritate: sed salutari potius dolore percitus, quod tamdiu cum Mundo desipuerit, à Deo errorum, ac stultitiæ veniam supplex petat: *Deprecanda est misericordia Dei, ut donec intellectum ad ista damnanda, affectum ad fugienda, misericordiam ad ignoscenda.* His verbis suam claudit S. Augustinus, his meam ego claudio de Theatris Dissertationem.

N n n s

DI-